

FYLLINGSDØLEN

Medlemsblad for Fyllingsdalen Historielag

Nr. 1. 2011 8. årg.

Foto: Jørgen O. Gulbrandsen

Fyllingsdalen Nye Teater

Kjære leser

Igjen er et nytt nummer av Fyllingsdølen klart. Det er ikke alltid så lett å finne høvelig stoff til bladet, men vi håper bladet byr på noe av interesse for enhver smak.

Det skjer stadig noe i Fyllingsdalen. Saken om hvor Kulturhuset skal plasseres, er fortsatt uavklart. Håper det snart blir en løsning slik at de som skal bruke huset, snart får komme i hus, både den ene og den andre. Eier og leder av Fyllingsdalen teater, Tove Ringereide, døde plutselig i vinter. Det var trist og tragisk, men vi håper teateret kan drives videre i en eller annen form. Teateret er en viktig kulturinstitusjon for barn og unge som må tas vare på.

Jeg oppdager stadig at det er mange som ikke er like godt kjent i vakre Fyllingsdalen. Det er enda mange som ikke har vært innom Kårhuset vårt i Nebbeveien. Vi har åpent hus hver siste søndag i måneden fra kl 11 til kl 14. Det er omvisning i huset nede og på loftet, og i stuen servers kaffe, vafler og saft.

Alle er hjertelig velkommen!

I forrige nummer skrev vi om de arkeologiske utgravingsfeltene ved Gjeddevann og Ruskeneset. Funn på feltene viser at det har bodd folk i Fyllingsdalen svært lenge. Kanskje hadde det vært en ide å arrangere turer til utgravingsfeltene for å få vite litt mer om Fyllingsdalens forhistorie. Mange hadde vel også syntes det hadde vært interessant å være med på rusleturer til hytter og hyttetomter i Kanadaskogen og Nordnesdalen. Jeg overlater ideen til det nye styret, og oppfordrer dem til å arrangere "På gjengrodde stier i "Fyllingsdalen".

Med hilsen

Jørgen O. Gulbrandsen

Redaksjonen

Utbygging av Fyllingsdalen

Av Astrid Haugland

Fra Bergens "kjøkkenhage" til drabantby - utbygningen av Fyllingsdalen

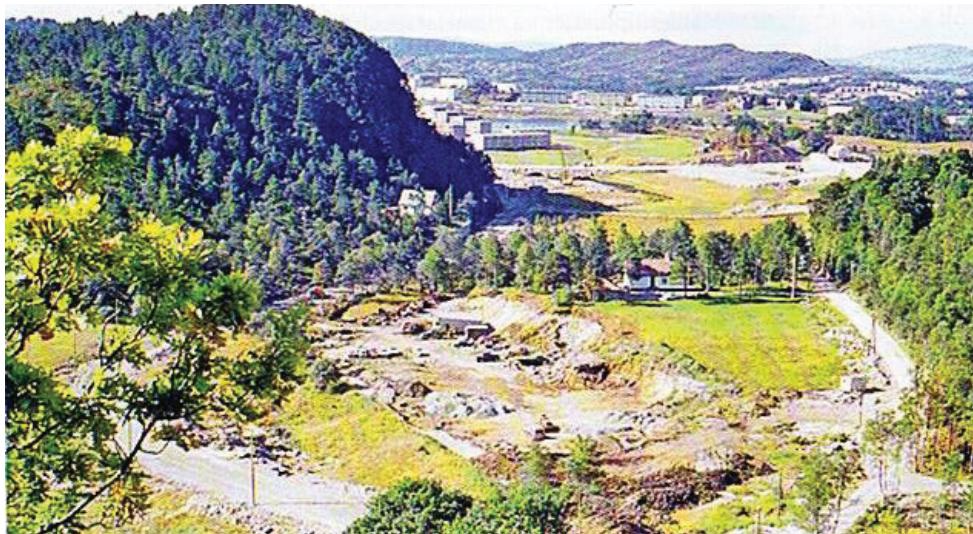
Fyllingsdalen er en bydel der nær 30 000 mennesker har sitt hjem. De siste 50 årene har det vært en rivende utvikling her der dalen har blitt forandret fra en jordbruksbygd til å bli en velfungerende bydel i Bergen med mange arbeidsplasser og servicefunksjoner. En stor del av innbyggerne i Fyllingsdalen bor i borettslag. Mer enn 40 borettslag er etablert i dalen, de fleste tilknyttet Bergen og Omegn Boligbyggerlag, BOB, eller Vestlandske Boligbyggerlag, Vestbo. I dette nummeret av "Fyllingsdølen" vil vi starte en ny serie i bladet der ulike borettslag i dalen blir presentert.

Fyllingsdalen for 100 år siden var en jordbruksbygd i Fana kommune. De som bodde her drev hovedsakelig med gardsdrift, med melk - og grønnsaks-

produksjon. Til tross for et lite utbygd veinett, lå dalen likevel nær nok byen til at en kunne reise til byen og få omsatt varene sine der. I mellomkrigs-

Fyllingsdalen ca 1920. (Bildet er hentet fra Fanas bygdebok).

Gravearbeid ved nåværende Dag Hammarskjoldsvei

tiden ble veinettet gradvis utbygd, og folketallet begynte å stige. De fleste tilflytterne til Fyllingsdalen hadde ingen tilknytning til gardsdriften her, de hadde sitt arbeid i byen. Billige tomtepriser gjorde det imidlertid attraktivt å bosette seg her. Midt på 1950-tallet var innbyggertallet i Fyllingsdalen kommet opp i 1590, og på dette tidspunktet utgjorde innflytterne et klart flertall av innbyggerne i dalen.

Behov for byutvidelse

Etter krigen var boligmangelen stor og tilgangen på tomter begrenset. Bergen kommune trengte nye områder til gjenoppbyggingen, og i 1948 ble

det satt ned en "Byutvidningskomite". I 1953 var komiteens innstilling klar, den gikk ut på at Laksevåg og de bynære delene av Fana burde innlemmes i Bergen. Laksevåg kommune var positive til forslaget, men Fana protesterte. Skulle et av de beste jordbruksområdene i Bergensområdene bebygges og ødelegges? Debatten ble lang og følelsesladet. I en etterkrigstid satt minnet om matknapphet under krigen ennå i, og tanken om at landet skulle være noe sjøberget på matproduksjon sto sterkt. Etter hvert ble situasjonen for Fana mer avklart; Bergen ønsket i utgangspunktet både Minde, Nattland, Fjösanger, Kråkenes,

Bønes og Straume i tillegg til Fyllingsdalen. Disse områdene representerte over 60% av Fanas skatteinntekter. Fyllingsdalen alene sto bare for 4%, og disse kunne Fana lettere unnvære. I 1954 vedtok Fana kommunestyre at Fyllingsdalen kunne overføres til Bergen kommune, og året etter vedtok Hordaland fylkesting det samme.

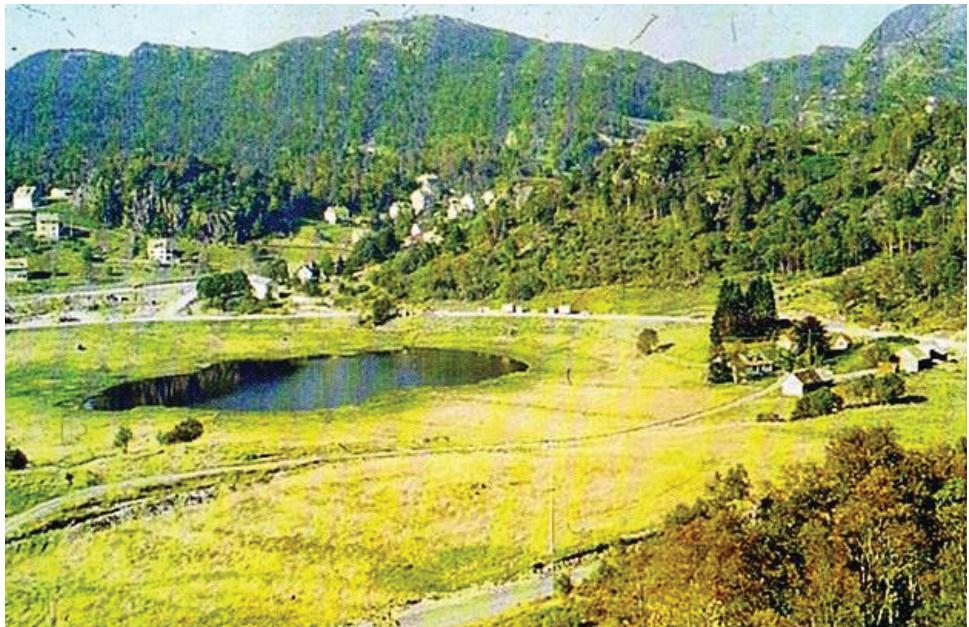
For bøndene i Fyllingsdalen føltes dette som et stort svik. Velholdte gårdsbruk opparbeidet gjennom generasjoner skulle nå legges under asfalt og betong. En storstilt underskriftskampanje ble iverksatt, men bare 1/3 av dalens innbyggere skrev under. Dette var først og fremst en tragedie for bøndene i Fyllingsdalen, for innflyterne fikk ikke overføringen til Bergen de samme konsekvenser. Overføringen ble endelig vedtatt ved kongelig resolusjon høsten 1955, og Bergen betalte Fana 1.5 millioner for byutvidelsen med 34 gårdsbruk, seks gartnerier og en skole inkludert.

Selve utbyggingen av Fyllingsdalen begynte ikke før på 60-tallet. Av ulike grunner tok det 10 år før reguleringspla-

nen for Fyllingsdalen var klar. Den slo fast at Fyllingsdalen skulle huse ca 25 000 bengsere. Opprinnelig var planen at bydelen skulle romme ca dobbelt så mange boliger, men nærmere undersøkelser av grunnforholdene viste at dette ikke var mulig. Opprinnelig la en opp til en 50/50 fordeling mellom blokker og småhus/eneboliger. Det viste seg raskt at dette kun ble et papirvedtak. Etter hvert som utbyggingen skred frem, ble blokkene både flere og høyere enn planlagt, og småhusene og eneboligene færre. Økt tomteutnyttelse ble en ledesnor. Ferdig utbygget er andelen småhus i Fyllingsdalen i dag langt under 40 prosent. Sammenlignet med andre bydeler, for eksempel i Oslo, er tomteutnyttelsen likevel lav i Fyllingsdalen. Det kan være forklaringen på at vi fremdeles kan kalte Fyllingsdalen for "Den grønne dalen".

BOB og Vestbo

De som har stått for utbyggingen av dalen, er hovedsakelig Vestbo og BOB. Historien forteller at dalen ble delt dem imellom; BOB fikk hånd om utbyggingen på sørsiden av Hjalmar Brantingsvei, mens Vestbo tok

Lynghaugtjernet – Hamregården

seg av utbyggingen i nord og øst. BOB var tidligst ute, de overtok utbyggingsprosjekt på Varden allerede på begynnelsen av sekstitallet. Ellers var det Smiberget som ble den store oppstarten sentralt i Fyllingsdalen i 1964. Med felles varmesentral for hele anlegget, mange byggetekniske finesser og minst én bilplass pr. leilighet, innvarslet Smiberget på mange måter en ny tid i boligbyggingen. Selv i dag er dette borettslaget et av de største i BOB med 567 boenheter. Vestbo kom litt seinere i gang med utbyggingen, men fra 1966 og

utover har nærmere 20 borettslag vært etablert av Vestbo i Fyllingsdalen.

Mye av boligbyggingen etter krigen var i regi av boligbyggelagene. Boligbyggelagenes mål var å bygge mest mulig, raskest og rimeligst for å redusere ventelistene av boligsøkende. Da Smiberget ble bygget, sto 12.000 boligbyggelagmedlemmer i kø for å kjøpe bolig i Bergen. Det gjør det også lettere å forstå hvorfor blokkbyggingen i Fyllingsdalen ble gjennomført så smertefritt som den gjorde.

Utbyggingen på Varden

Der utbyggen imidlertid først startet opp var helt sør i Fyllingsdalen. Da det ble bestemt at marinens hovedbase skulle flyttes fra Horten til Haakonsvern i 1954, trengte forsvaret ca 400 nye boliger. Forsvarsdepartementet presset sterkt på for at det tidsnok ble skaffet fram boliger for marinepersonell i forbindelse med flyttingen. Dette var gode skatteinntektskilde, og både Laksevåg og Bergen var interessert i å få dem innenfor sine kommunegrenser. Hovedtyngden av disse boligene ble imidlertid plassert på Varden, noe som hovedsakelig skyldes forsvarsdepartementets kontaktperson for boliger til marinepersonell. Han ordnet med nødvendige

tomtegrunn, og var en sterk pådriver overfor Bergen kommune for å få opparbeidet tomteområdene med vann, vei og kloakk. Tatt i betraktning at den nye bydelen i Bergen enda ikke hadde planer for regulering og den nødvendige tekniske infrastruktur, var det i sannhet en prestasjon. Allerede i 1959 kunne boligbyggingen på Varden ta til. I begynnelsen var det Norske Boligbyggelags Landsforbund som sto for utbyggingen, men tidlig ble utbyggingsoppgavene overført til BOB. Således kan en si at boligbyggingen i Fyllingsdalen tok til i "gale enden" av dalen.

Kilde og historiske bilder: Jo Gjerstad: "Her bygger vi, Vestbo 1946 - 2006"

17.mai-feiring på Varden.
Bildet er hentet fra CD-en "Fyllingsdalen i gamle dager"

Årsmøtet i Fyllingsdalen Historielag

Etter valget er det nye styret sammensatt slik:

Leder	Tor Stokke	(valgt for 2 år)
Kasserer	Reidun Fyllingen	(valgt for 2 år)
Sekretær	Alf Iden	(ikke på valg)
Styremedlem	Helge Egge	(ikke på valg)
Styremedlem	Kjell Sælensminde	(valgt for 2 år)
Varamedlem	Knut Fyllingen	(valgt for 1 år)
Varamedlem	Bjarte Breistein	(valgt for 1 år)

Årsmøtet ble holdt på Borghilds Minne 16. mars med 35 fremmøtte medlemmer.
Før årsmøtet holdt Arne Jakobsen foredrag om Laksevågsfergene. (Se eget referat)

Årsmelding, regnskap og budsjett ble gjennomgått og godkjent. Styret hadde forslag om å øke kontingensten fra kr 100,- til kr 125,- fra og med 2012, dette ble enstemmig vedtatt. Styret har også gått inn for å gjøre en del mindre endringer i vedtekten for å få disse mer praktiske og mer i samsvar med normalvedtekten for historielag. Også disse endringene ble enstemmig vedtatt.

Også arbeidsprogrammet ble referert og godkjent. Av dette fremgikk det bl.a. at laget skal ha et fellesmøte med Fana Historielag i september, vi skal ha dugnad med maling av Kårhuset i mai og vi skal arbeide videre med "skoleprosjektet" (Ortun og Lynghaugen skoler samler inn historisk materiale fra gårdsbrukene i dalen), vi skal som vanlig delta i Kulturdagene i Fyllingsdalen og Laksevåg, og vi skal få oppdatert og forbedret lagets hjemmesider.

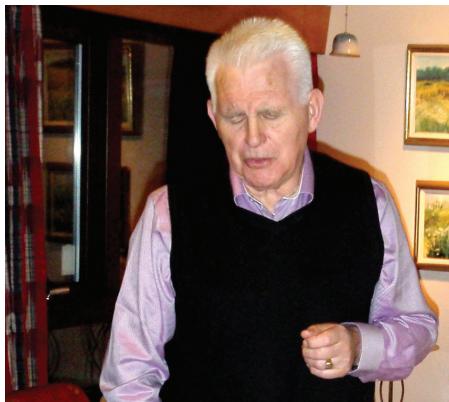
Ref. K.S.

Alf Iden, Tor Stokke, Knut Fyllingen,
Reidun Fyllingen, Bjarte Breistein og
Kjell Sælensminde.
Helge Egge var ikke til stede da
bildet ble tatt.

Foto: Aud Sælensminde

Utdrag av foredrag holdt av Arne Jakobsen under Fyllingsdalen Historielag sitt årsmøte

Arne Jakobsen

Den første "rutefarten" på Puddefjorden var det fløttmennene som sto for, av disse var det noen som holdt til på Simonsbryggen og andre som holdt til både innover og utover på begge sider av fjorden. En av disse var fløttmann Knut Pedersen, han hadde flere båter og valgte båt etter værforhold og passasjerantall. Prisen for å bli fraktet over fjorden varierte mellom 5 og 7 øre.

På Pedersens tid var ikke trafikken så svært stor, en reise til Damsgård var, for bergenserne den gang, en tur langt ut på landet. Men etter hvert som de store skipsbyggeriene vokste opp på Laksevåg, Laxevaag Værft, Graneverftet og Laxevaag Dok, så

utviklet Laksevåg seg rundt Vågen og Kirkebukten og det sprang ut en hel liten by på Laksevågsiden.

Kirken ble bl.a. også bygget i 1875.

Med økningen i industribyggingen fikk en også økning i behovet for transport. Dampbaadelaget hadde fra 1865 hatt "Louise" i fart mellom Sukkerhusbryggen og Simonsbryggen, men brukte også båten til andre oppdrag, noe som skapte misnøye blant folk, så i 1872 tok skipsbyggmestrene Jens Gran, Sjur Flage og Andreas Berntsen sammen med kaptein Holm, initiativ til et nytt selskap, "A/S Trafikk". Dette selskapet satte inn dampbåten "Trafikk" i ruten over fjorden. Denne gav

Knut Pedersen

Daniel G. Martens

Dampbaadelaget så stor konkurransen at de kom opp i alvorlige økonomiske problemer og måtte gi opp farten. Trafikkselskapet anskaffet senere en annen båt, "Ekspress" til avløsning.

Repmaker Janson, som eide Laxevaag Repslageri, gikk sammen med skipsverftene og kjøpte i slutten av 1870 årene Dampbaadelagets gamle "Louise" som for annen gang ble satt inn i trafikken over Puddefjorden.

Men da Martens, Olsen & Co. kom i gang i 1882/83 kunne heller ikke "Louise" ta hånd om trafikken og det ble satt inn en flakeskute, slept av bukserbåten "Forma", for å frakte arbeiderne mellom byen og verkstedet.

Dette var nok ingen god ordning, så i 1885 tok Daniel G. Martens,

en av verkstedseierne, initiativ til å bygge en skikkelig dampferge.

A/S Laxevaag Dampfærgeselskap ble stiftet samme år. Selskapet overtok "Trafikk" og "Louise", men snart ble disse supplert med den nye "D/F Laxevaag" som gjikk sin første tur 13. desember 1885.

Denne fergen var sertifisert for 160 passasjerer og hadde avgang hvert 20 minutt fra klokken 0600 til 2300. Første året fraktet den 452000 passasjerer.

Disponenten for selskapet var kaptein Jonas Rein Simonsen. Han var etter sigende "av den gode gamle typen, meget bulldrende, men god i grunnen og praktisk godt omsyn". Han mente nok at sjøfolk skulle tåle en skvett vann, det gikk derfor en god stund før "Laxevaag" fikk skikkelig styrehus.

Selskapet gikk godt, så i 1890 ble nok en ferge, "Bergen", satt inn i ruten. Nå ble det avganger med ti-minuttersintervaller.

I 1886 fraktet fergene 452 000 passasjerer

" 1890	"	"	660 000	"
" 1900	"	"	830 000	"
" 1913	"	"	1 500 000	"

Selv om rutetilbudet ble bedre var folk lite fornøyd med det gamle ferjemateriellet, det ble etter hvert reist krav om at kommunen måtte

overta driften. Den 13. februar 1913 ble det derfor kalt sammen til folkemøte på Damsgård skole noe som førte til at fergeselskapet ble kommunalt fra 1. januar 1914. Allerede 17. mai samme året kom det en ny ferge, "D/F Damsgaard". Denne hadde inngang på siden og hadde mahognytrapp til øvre

dekk. Denne kunne også betjene amerikabåtene, som før Skoltegrunnskaien ble bygget, ankret opp på Puddefjorden.

Det kommunale selskapet var i drift frem til 31. mai 1960 da "D/F Laksevåg" kl 1740 forlot Sukkerhusbryggen for siste gang.

Fyllingsdalen teater

Tekst: Lene Johannesen

Fyllingsdalen Teater ble startet av Tove Ringereide. Hun var en av de første skuespillerne i Norge som fikk sin utdannelse i utlandet, nærmere bestemt på den prestisjefylte ”Guilford School of drama and Performing Arts” i Storbritannia.

Tove Ringereide satset tidlig på egne produksjoner. Hun tok fatt i en liten ”tyskerbrakke” i Fyllingsdalen som senere ble Fyllingsdalen Teater som vi kjenner den i dag. Tove jobbet på denne tid også som dramalærer på Lynghaug skole, og det ble også drevet barnehage og diskotek i den gamle brakken. Man kan lett si at dette ble et naturlig samlingspunkt både for barn og unge i ”Dalen”.

Tove var en ildsjel av dimensjoner, hun fikk til noe unikt som svært få mennesker kan bære med seg. Hun levde og åndet for at barn og unge, ikke bare i Fyllingsdalen, men i hele Bergensområdet skulle ha dette unike tilbudet. Den lille brakken ble etter hvert større, og første stykke i det ”nye” teateret var Peter Pan. Kort tid etter oppstart ble Toves mangeårige samboer, Stein Werner Rosenlund, en

*Tove Ringereide
(1946 – 2011)*

svært viktig del av teateret, og bidro sterkt til at teateret både økonomisk og kunstnerisk. Stein gikk bort i 2007.

Fyllingsdalen Teater har vært en av byens viktigste kulturelle bidragsytere for barn med totalt nærmere 150 produksjoner, over 4000 forestillinger og over en halv million besøkende. Teateret har fostret en rekke av byens scenetalenter gjennom årenes løp, vi nevner i fleng Marit Voldsæter, Kjersti Eldvik og Reny Marie Gaassand Folgerø. I tillegg en rekke unge talenter som Vidar Magnussen, Karl Vidar Tvenge, Sturle Bjordal og Lykke Kristine Moen, talenter som i dag er å se på Den Nasjonale Scene.

Tove Ringereide ble gravlag fra Fyllingsdalen kirke i 15.mars i år. Etter tirsdagens begravelse var Tove Ringereides teatervenner

Teaterets resepsjon

Foto: Jørgen O.
Gulbrandsen

samlet til en minnestund i Fyllingsdalen Nye Teater.

Unikt som teateret er, ønsker vi alle at Fyllingsdalen Teater skal drives videre i Toves ånd, og ser fram til mange flotte og fine oppsetninger i årene som kommer. Vi ønsker å takke alle trofaste medlemmer og publikum, og ønsker dem hjertelig velkommen til en ny sesong fra høsten av.

Fyllingsdalen nye teater har høstet mye anerkjennelse og ros for oppsetningene sine. Teateret er kjent for å sette opp familieforestillinger med mange av de mest kjente barnestykkene; "Folk og røvere i Kardemommeby", "Reisen til julestjernen", "Hakkebakkeskogen" er noen av de mest spilte stykkene. Det har også blitt drevet teaterskole for barn i teateret. I perioder har imidlertid teateret slitt med økonomien. Det har blant annet ført til at teateret har opparbeidet seg en gjeld til Bergen kommune på 1,5 millioner.

Det har flere ganger vært på tale at Bergen kommune skulle kjøpe teateret, seinest i fjor vår. Tanken har vært at kommunen skulle sikre fortsatt teaterdrift i tillegg til å bruke lokalene til andre aktiviteter. Bygget er også foreslått å kunne bli brukt som kulturhus i Fyllingsdalen. Imidlertid har politikerne kommet til at huset ikke var formålstjenlig som kulturhus og forhandlingene har strandet.

AH

Minnesmerker Fyllingsdalen

Tekst: Astrid Haugland Foto: Jørgen O.Gulbrandsen

Johan Ludwig Mowinckel ble født i 1870 i Bergen. Etter studier i utlandet, kom han tilbake til hjembyen og startet Mowinckels rederi, bare 28 år gammel. Året etter kom han inn i bystyret for Venstre og gjorde en rask karriere der, etter fire år i bystyret ble han valgt til ordfører i Bergen. Han kom med i rikspolitikken i 1906, og bortsett fra to stortingsperioder på i alt seks år, ble han valgt til Stortinget fram til krigsutbruddet i 1940. Tre ganger dannede han regjering i mellomkrigsårene, og i alle disse var han både stats- og utenriksminister. Etter krigsutbruddet gikk Mowinckel inn i Nygaardsvold sin regjering som konsultativ statsråd, men søkte avskjed i 1942 for å arbeide for Nortraship i USA der han døde i 1943.

Minnesmerket over Johan Ludvig Mowinckel er plassert i veien med samme navn ved Sikthaugen terrasse. På en stor naturstein er et portrettrelieff i bronse plassert over en bronsplate med inskripsjon som gir biografiske opplysninger om J. L. Mowinckel. Tor H. Myklebust har laget reliefet. Statuen ble avduket 10.mai 1983 med prominente gjester til stede. Kåre Willoch holdt hovedtalen, mens datteren Magda Mowinckel foretok selve avdukingen av monumentet. Løvås Skoles Musikkorp stor for de musikaliske innslagene. Minnesmerket er gitt av Mowinckels rederi A/S.

J. L. Mowinckel (1870 – 1943)

Fyllingsdalen eldste "Urinnevåner"

Johanna Fyllingen er 100 år i juni

Tekst: Kjell Sælensminde – Foto: Aud Sælensminde

100-åringen på tur i hagen

Johanna Fyllingen ble født 26. juni 1911 på gården Øvre Fyllingen. Der har hun bodd og arbeidet hele sitt snart 100 år lange liv, og bor der fremdeles, nå i kjellerleiligheten hos sin brorsønn. Hun er frisk og rørig og har et uvanlig skarpt hode. Navn, datoer og årstall for begivenheter i livet husker hun godt. "18. april 1918 begynte jeg på Sælen skole hos lærer Nivalsaker" slår hun fast, "og i høljende regnvær", legger hun til. Når vi reagerer litt på datoene legger hun raskt til at den gang begynte skoleåret om våren og ikke som nå om høsten.

De neste par årene var det lærerinnen frk. Høsteland som var klas-

seforstander, da hadde de skole "hos Berge i Myrane, søra stovo" (Vestre Sælemyr) Johanna likte skolen, det var kjekt både å regne og å skrive stil. Hun likte lærer Nivalsaker også, selv om han var en svært streng lærer. Hver dag begynte med sang og ble avsluttet med "Fader Vår". Siste året fikk hun gleden av å gå på "nye skolen" som da var ferdigbygd.

"4. mai 1926 var første dag for konfirmasjonsforberedelser hos sokneprest Dahl i Birkeland menighet, og 3. oktober samme året ble jeg konfirmert", forteller hun videre og stusser ikke på verken dato eller årstall. Fyllingsdalen hørte til Birkeland menighet den gangen så konfirmantundervisningen foregikk i kommunehuset på Nesttun. "Først gikk vi til Laksevåg" forteller hun, "deretter med ferge over Puddefjorden. Videre til Jernbanestasjonen der vi tok toget til Nesttun, og så var det samme vegen tilbake. Var ikke hjemme før kl 10-11 om kvelden" Men konfirmasjonsdagen var fin, da hadde hun fått ny, flott, sid, hvit kjole og ble kjørt med hest og stasvogn hele vegen fra

Fyllingsdalen via Laksevåg til Nesttun.

Det ble med folkeskolen, men hun fikk et sykurs da hun var ca. 17 år, der hun lærte å sy ”både kjoler og anorakker”. Allerede da hun var 20 år gammel mistet hun moren og hun ble storesøster og ”reservemor” for 4 mindreårige søskener.

Opp gjennom årene ble det å være hjemme og arbeide på gården. Hun hadde også tilfeldige jobber på nabogårdene som hus-hjelp, vaskehjelp og annet forfallende arbeid. Da Oasen ble bygget fikk hun sin første faste jobb, som renholder i Bikuben. Det var fint å kunne få tjene sine egne penger, hjemme var det stort sett bare kost og logi.

Johanna har en utrolig god hukommelse, vi mimerer både lenge og vel om store begivenheter i dalen som for eksempel når de første bussene kom med rute helt ned til Hamregården, hun husker godt den dagen elektrisiteten kom til Fyllingsdalen i 1921 og gjorde slutt på oljelampene og vedkomfyren, og fredsdagen i 1945 hører hjemme i ”den nyere historien” for hennes del.

Det ble store endringer da Bergen innlemmet Fyllingsdalen i 1955, gårdene forsvant og nye boliger og forretningsbygg reiste seg der gårdsbrukene hadde vert. ”En kjenner seg selv sagt ikke igjen” sier Johanna, ”men det var fint at

Ungdomsbilde

det ble arbeidsplass også for meg i det nye bydelssenteret” sier hun ettertenksomt.

Jubilanten er nok også bortimot et medisinsk fenomen. Som 93 åring var hun uheldig og brakk lårhalsen under en kveldstur for å se på stjernehimmelen, men det tok ikke lang tid før hun igjen var på bena. Som 96 åring var hun igjen på rusletur og det samme gjentok seg, men nå var det den andre lårhalsen som røk. ”Det knirker litt i sammenføyingen av det siste bruddet” forteller hun smilende når hun i dag spaserer rundt i hagen og virkelig nyter vårsola. En utrolig flott dame!

Nå ser hun frem til den 26. juni, da skal 100 års dagen feires med mottagelse i menighetssalen i Fyllingsdalen Kirke, en kirke som hun har vært sterkt knyttet til i mange år både som kirkegjenger og gjennom menighetsarbeid ellers. Måtte det bli en storartet fest for en flott dame, det er hun vel verd, Fyllingsdalens eldste ”urinnvåner”.

Veier i Fyllingsdalen

Tekst: Astrid Haugland Foto: Jørgen O.Gulbrandsen

Statsråd Sælens vei

Statsråd Sælens vei ligger på Myrholtet. Det er en villavei som går fra Myrholtveien i retning Sælen gård, gården som Ivar Sælen i sin tid drev. Den lille veistubben står ikke i forhold til den størrelsen Ivar Sælen var i sin tid. Han var en foregangsmann på mange områder, ikke bare innenfor jordbruksbruket. Etter at han overtok farsgården i 1877, bare 22 år gammel, drev han den fram til å bli en av de største gårdene i distriktet. Han tok initiativ til å få bygget den første skolen i dalen, og var også med på å starte opp Fyllingsdalen Ungdomslag på slutten av 1800-tallet.

Han kom tidlig med i politisk arbeid, og nærmere tjue år satt han som varaordfører og ordfører i Fana kommune som Fyllingsdalen den gang var en del av. Han ble også valgt inn på Stortinget, og var en av dem som forhandlet fram en unionsoppløsning i 1905. Det politiske arbeidet og mange offentlige verv gjorde at han var mye borte fra gården i Fyllingsdalen. Kona Anna og de ti barna var de som sto for den daglige gårdsdriften.

Han avsluttet sin politiske karriere med å bli kirkeminister i 1923. Tiden som minister ble imidlertid kort, allerede samme høst døde han. Ivar Sælen har også blitt hedret med et minnesmerke som står like ved gangveien mellom Ortun skole og Ortunvannet.

Fyllingsdalsprofiler

Tekst: Kjell Sælensminde

Carl Fyllingen – Fyllingen Maskinstasjon

Carl og Edith

Carl Fyllingen ble født på gården Nebbestølen her i Fyllingsdalen som nr. 9 i søsknenrekkefølgen. Carl var en mann med gode evner, han var skoleflink, så læreren mente han burde få videre utdannelse, men faren var mer skeptisk, det var mange med god utdannelse som på den tiden gikk ledig. Det tryggeste var å holde seg til det jordnære, nevenyttige, manuelle arbeidet mente han, så det ble med folkeskolen og Fana Folkehøyskole.

Som ung arbeidet han derfor først hjemme på gården, men han ville noe mer, så i 1928 dro han til Canada, der han hadde en eldre bror, og jobbet der noen år. Da han kom hjem igjen i 1930 hadde han råd til å kjøpe bil, en flott

han råd til å kjøpe bil, en flott Chevrolet, som selvsagt var en av de aller første bilene som kom til Fyllingsdalen.

På denne tiden traff han Edith, som hadde de første leveårene på Laksevåg, senere i Fyllingsdalen på gården Brendehaugen og så, før hun ble gift nyttårsaften 1938, bodde hun på Melkeplasssen..

Den første tiden bodde de i Fabrikkgaten i Bergen og senere i Holen på Laksevåg. Det var som transportør Carl livnærte seg, han kjøpte en lastebil og drev transport for et spedisjonsfirma, kjørte varer til og fra kaien og rundt til butikker og lignende. Dette drev han med også under hele andre verdenskrig. Å være transportør kunne være dramatisk nok på den tiden, blant annet var han på Bryggen den dagen da eksplosjonsulykken rammet Bergen. Carl og sidemannen sökte ly bak et skur på Bryggen og kunne konstantere, da de våget seg frem igjen, at førerhuset på bilen var sterkt rammert. Hadde de sittet der hadde det trolig vært slutten for begge.

Under krigen bodde Carl og Edith i nærheten av Holen skole. Den

Carls bil

dagen Holen skole ble bombet var han også på kaien med varer og kunne derfra se at det ble sluppet bomber mot hjemstedet. Han reiste fort hjem og traff kona og datten, som da var bare noen måneder gammel, full av sot i ansiktet og oppskaket, men heldigvis i god behold. Da bestemte de seg for å evakuere, først til hjemmegården i Fyllingsdalen og senere til Seim i Lindås kommune. Bare noen uker etter at de hadde evakuert ble det på nytt bombet på Laksevåg og huset de hadde bodd i fikk en fulltreffer.

Etter krigen fikk han utskilt en 30 da stor tomt fra farsgården, her bygde de hus og flyttet inn i mai 1947. Tomten var stor så her var det god plass både for hus og garasje til bilen. Han fikk etter hvert to biler så han hadde også en mann ansatt. Dette transportfirmaet drev han frem til 1957.

Men Carl var kreativ, han ville

gjøre noe annet enn bare kjøre lastebil, så i en alder av 48 år, i 1957, tok han runden til bøndene i dalen og fikk deres underskrift på at det trengtes en maskinstasjon i dalen. Med disse underskriftene "i boks" fikk han løyve til å etablere maskinstasjon. Oppstarten var beskjeden, en Ferguson traktor av typen "Gråtass" med noen enkle jordbruksredskaper var hele maskinparken. Jordbruksredskapene ble ikke brukt så lenge, det ble helst kompressor og graveutstyr som det ble størst etterspørsel etter.

Det ble lange arbeidsdager, sønnene forteller at han kunne holde på fra 6 om morgen til både 10 og 11 om kvelden. Arbeidsoppdragene økte fort så allerede etter to år, i 1959, hadde han 5 ansatte. På den tiden kom de første Brøyt-maskinene til firmaet, og utbyggingen både i Fyllingsdalen og andre steder i bergensområdet skjøt fart, i 1963/64 hadde firmaet således en maskinpark på 18 maskiner og 2 dumpers og en arbeidsstokk på rundt 25 mann. Firmaet holdt til på eiendommen der han bodde, her hadde han også garasje og verksted der maskinparken kunne repareres og vedlikeholdes. Første garasjen var en bygning som stod igjen etter tyskerne, senere ble denne revet og det ble bygget en ny garasje som står på eiendommen fremdeles.

Brødrene Bjarte og Rune Fyllingen utenfor barndomshjemmet.

I 1977 da Carl var kommet i pensjonsalder, og firmaet var blitt 20 år gammelt, ble bedriften omdannet til et familieaksjeselskap med sønnen, Rune Fyllingen, som daglig leder.

I 1980 bygde de et næringsbygg på Spelhaugen i Fyllingsdalen,

som rommet både verksted og kontor til eget bruk, og senere i 1987 for utleie til andre.

Firmaet ekspanderte ytterligere og ble i 1993 flyttet til Kokstad, men i 1999 bestemte eierne seg for å selge Fyllingen Maskinstasjon A/S til Skanska.

Edith døde i 1995 og Carl døde i 2000, firmaet de etablerte er i full drift fremdeles, men med salget i 1999 var det slutt med familiebedriften og grunderhistorien om Edith og Carl Fyllingen.

Vi takker våre annonsører

SIVILINGENØR
BJARTE FYLLINGEN A.S
BF

Auto 23

ESSO Butikk

OASEN SERVICENTER A/S

Innehaver: Karsten Sælensminde
Folke Bernadottesvei 54 - 5147 Fyllingsdalen
Telefon 55 16 06 60 - 55 16 27 44 - Fax 55 16 54 99

Fyllingsdalen Historielag takker
Fyllingsdalen og
Laksevåg Kulturkontor for godt
samarbeid og
støtte til driften av laget

BERGEN KOMMUNE

**Fyllingsdalen og Laksevåg
kulturkontor**

Fra Lars Løvaas dagbok

Lars Løvaas (1870-1948) vokste opp på gården Løvaas her i Fyllingsdalen. Han tok lærerutdanning og begynte som lærer på Sælen Skole i 1897. Fyllingsdalen Historielag har fått tillatelse til å bruke klipp fra Lars Løvaas sin dagbok her i "Fyllingsdølen"

Om idrottskonkuransar

12. mai 1907. Etter middag hadde me premieskjoting i ungdomslaget. I kveld var eg ute i marki og saag etter plassar til dei, som skal stunda post, naar dei skal hava kapplaup 17de mai.

Om 17. mai feiring

17. mai 1907. Skuleborni var her og dei største fekk lov aa skjota med salongrifla. I kveld hadde me fest i ungdomslaget, og me hadde det gildt. Me hadde fyrst kapp-sprang, orienteringslaup og han Ingebrigt Lauvaasen og Sigvald Fyllingen fekk premiarne.

Om sjukdom og liknande

20. mai 1907. So kom Johan Fyllingen og fortalte, at ho gamle Severina uppe i Skaret hadde eit saar på munnen. Det saag ut som det var kreft. Og so hadde dei i lengre tid hatt ein gris uppe på værelset. Eg skreiv i kveld eit brev til doktoren.

22. mai 1907 Doktoren kom i middagstidi og var uppe og saag til ho

Lars og Anna
Løvaas

Severina. Han trudde ikkje det var kreft, men det var svært svinsk paa værelset. Dei lovad å gjera reint og eg skulle daa sjaa etter um det var gjort.

Om torvtaking.

27. mai 1907. Daa eg sluttar skulen var me i torvmyri og tok opp og bar utyver 1000 torv.

28. mai 1907. Me var i torvmyri i kveld og, og tok opp 1500 torv.

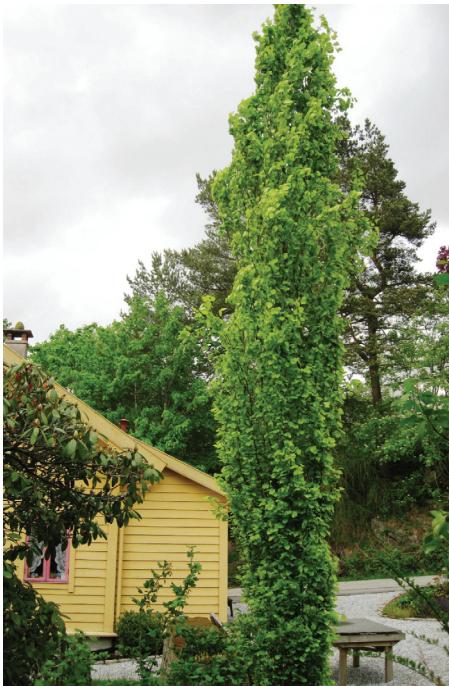
29. mai 1907. Me var i torvmyri og tok opp 2000 torv.

30. mai 1907. Tok opp 1000 torv i kveld og. Det fær vera nok no.

"Tuntrær i Fyllingsdalen

Tekst: Anders Kvam Foto: Aud Sælensminde

Fyllingsdalen Historielags eget tuntre – Søylebøk

Tuntreet er en viktig del av vår kulturhistorie, og selvsagt måtte også Kårhuset ha det. Plassen på tunet er ganske begrenset, så vi valgte derfor et tre som har søyleform, nemlig Søylebøk.

Dette tuntreet ble plantet 5. september 2002 av daværende bydelsutvalgsleder Einar Kaarbø i forbindelse med åpningen av det nyrestaurerte hageanlegget rundt Kårhuset.

Vanlig bøk, (*Fagus sylvatica*), er det treslaget som innvandret sist i Norge- for ca 2000 år siden. Bøkeskogen i Larvik er kjent, men vi har også en stor- og verdens nordligste bøkeskog- på Seim i Lindås, hvor det antas at plantene er kommet med vikingene. Ved å plante en bøk knytter vi forbindelsen til de mange fra Lindås som har slått seg ned i Fyllingsdalen gjennom tidene. Treet var en gave fra Det Nyttige Selskap v/ preses Erik Næsgaard. Vanlig bøk blir et stort tre på opp til 25 m høyt, og egner seg i større anlegg. Vi finner mange i Bergen, og det er spesielt flotte bøker på våre gamle kirkegårder i sentrum. Søylebøk er en ny variant som synes å trives godt som tuntre ved Kårhuset.

Som med så mange andre tiltak i Fyllingsdalen, var det kulturredaktør Jan Hemmingsen som tok initiativ til å få satt i stand en hage ved Kårhuset. Han hadde noen midler, og bydelsutvalget bevilget også til dette formålet, midler som ble benyttet til å engasjere anleggsgartnerfirmaet Gravdal

Hage & Anlegg A/S til å utføre opparbeidelsen, men først var det lagt planer og innhentet anbud fra flere.

Planen for hagen var relativt enkel. Vi laget en gårdspllass som er så stor at det i godt vær kan oppholde seg en gruppe mennesker ute, og denne gårdspllassen ble avgrenset av store stein mot skråningen på den ene siden, og en natursteinsmur mot gressbakken som danner den største delen av eiendommen. Natursteinmurer har lang tradisjon i Fyllingsdalen, og muren danner også støtte for en god sittebenk. Et tilhørende bord hvor en stor skiferhelle utgjør bordplaten danner resten av møblementet, og her går det an å nyte kaffen og vaflene på gode dager.

Rundt huset ble laget en singelgang med brosteinskant på begge sider. Mot den trafikkfarlige veien til kirken ble montert smijernsgjer-

de.(Bergensgjerde).Kjellertrappen fikk rekkverk av samme type.

Noen trær, bl.a. en stor gran og noen Rhododendron ble beholdt og dannet en slags kjerne i anlegget, men ellers ble de nærmeste omgivelsene til huset beplantet med ganske mange forskjellige planter- planter som for en stor del kunne ha vært brukt i eldre tider. Det er vintergrønne, som Rhododendron, laurbærhegg, buksbom, einer og barlind, men ellers en rekke løvfallende busker som blomstrer til forskjellige tider. Snøklokker, krokus og andre løkblomster bidrar til at våren kommer tidlig. Størsteparten av de treaktige plantene var en gave fra Fyllingsdalen Hagesenter v/Hermod Søreide. Plantingen skjedde på dugnad, og også andre arbeidsoppgaver ble løst på frivillig basis.

**Redaksjonen ønsker
leserne en
riktig God Sommer!**

Returadresse: Jørgen O. Gulbrandsen
Løvåsbakken 62
5145 Fyllingsdalen
Tlf. 55 16 29 49

Vår i Fyllingsdalen

Foto: Aud Sælensminde